

Demokrati i arbeidslivet

Taler

Hans Olav Felix

Dato

1 mai 2013

Sted

Kristiansund

1 Gode venner -- gratulerer med dagen!

I dag samles millioner av arbeidere verden over for å demonstrere for arbeid, demokrati og fred.

5

1. mai-dagen er viktig for arbeiderbevegelsen verden over. Behovet for en sterk og kampvillig arbeiderbevegelse er mer aktuelt enn på lenge. Vi trenger dagen for å slå tilbake høyresidas angrep på faglige rettigheter og velferd. Vi trenger den for å forsvare oss mot markedsliberalismens herjinger, og vi trenger en
10 slagkraftig arbeiderbevegelse for å bygge et trygt samfunn med arbeid og utdanning for alle.

«Edelt er mennesket, jorden er rik! -- finnes her nød og sult, skyldes det svik» skrev Nordahl Grieg i diktet Til ungdommen. Diktet er fra 1936 og formidler
15 håpet en kjempende arbeiderbevegelse tente, i kampen mot fascisme og krig -- for frihet og rettferdighet. Mye har skjedd siden dette diktet ble til.

Arbeiderbevegelsen var drivkrafta i oppbyggingen av velferdsstaten, reguleringen av økonomien og bedre fordeling av penger og makt. Dette ga arbeidsfolk trygghet for arbeid og inntekt. Det var ikke milde gaver fra
20 bemidlede klasser eller høyere makter som sto bak den enestående framgangen vi har hatt blant annet i Norge etter annen verdenskrig. Den var i all hovedsak vårt eget verk, en ønsket politikk -- båret fram gjennom forhandlinger og strid.

Nå forsøker høyreside å nulle ut disse seirene, i kjølvannet av den økonomiske
25 krisen. Bit for bit tar høyreregjeringene i Europa -- godt hjulpet av den såkalte troikaen -- tilbake det arbeiderbevegelsen har kjempet fram i løpet av tiårene etter krigen. En rekke land har bedt om hjelp for å redde bankene fra å gå konkurs. Samtidig sender regjeringene millioner av arbeidere ut i arbeidsløshet med støtte fra IMF, Verdensbanken og den europeiske sentralbanken. Verst går

det ut over arbeiderne i Sør Europa, men vi ser de samme tendensene til og med i våre nordiske naboland. Sverige har lenge hatt rekordhøy arbeidsledighet, arbeidsutvandring og sosial deklassering, takket være høyreregjeringens skattelettelser og angrep på velferdsstaten.

35

Høyresidas partier og tenketanker jobber iherdig for å føre samfunnet tilbake til før-moderne tid, da personlig rikdom var kilde til all makt. Derfor angriper tenketankene fagbevegelsens makt, derfor angriper de velferdsstaten. Dessverre har høyresida lykket så alt for godt i mange land. Bølgen av grådighet og

40 korrupsjon som rir Europa som en mare i dag, er menneskeskapt. Manglende demokratisk kontroll og deregulering av økonomien skapte dagens økonomiske krise; med arbeidsløshet, fattigdom og angrep på faglige og demokratiske rettigheter.

45 Den rødgrønne regjeringa la til rette for at Norge kom ut av krisa uten massearbeidsløshet, angrep på faglige rettigheter og uten å bygge ned velferdsstaten. Vi må bygge denne veien videre også etter valget i september.

Vi skal ikke gi høyresida regjeringsmakta. Vi skal føre velferdssamfunnet videre.

50 Vi vil ikke ha EU-tilstander i Norge!

Globaliseringen og markedsliberalismen skaper et uhørt trykk på lønns- og arbeidsforhold verden over. Vi merker det i Norge, hvor retten til organisering ikke er noen selvfølge. Atea og Forbo flooris er store internasjonale selskaper

55 som har etablert seg i Norge og nekter å anerkjenne fagbevegelsen. I stedet forsøker ledelsene å presse fagorganiserte ut av bedriftene. De pågående streikene i Atea og Forbo er en kamp for retten til fagorganisering. Det er ikke første gang ansatte må gå til streik for å få rett til å forhandle i fellesskap.

60 Retten til organisering og felles forhandlinger med arbeidsgiver er en av grunnrettighetene i et demokrati. De ansatte i Atea og Forbo trenger solidaritet fra andre arbeidstakere og fra de som kjøper tjenester fra selskapet. Vi trenger ikke selskaper som har fagforeningsknusing som offisiell policy.

65 Støtt HK og EL & IT Forbundet og de streikende -- vis at fagbevegelsen er tuftet på solidaritet!

Internasjonal fagbevegelse gjør en omfattende innsats for trygge og gode

70 arbeidsplasser for dem som produserer for verdensmarkedet. Men vi har ikke
klart å skape humane arbeidsforhold for ansatte i tredje verden. Ulykken i
Bangladesh, hvor flere hundre arbeidstakere omkom da bygningen kollapset,
viser oss nedsiden ved billige varer som oversvømmer verdensmarkedet -- også i
norske butikker. Vi trenger bedre mekanismer for å kunne beskytte
75 arbeidstakere i fattige land mot grådige og kyniske investorer. Den nye formen
for slaveri må utryddes -- det er i vår egen interesse.

Også i Norge ser vi at arbeidsinnvandrere utnyttes. Noen av dem lever under
slavelignende betingelser, slik Arbeidstilsynet ved flere høve har avdekket. Og vi
80 ser at arbeidsinnvandrere topper ulykkesstatistikker. Arbeidsgivere som ikke
følger lov- og avtaleverket når de ansetter arbeidsinnvandrere må straffes -- her
må også arbeidsgiverorganisasjonene være med på å rydde opp.

I Norge forsikrer Høyre, FrP og Venstre oss om at de vil føre videre den norske
85 modellen. De vil bare foreta noen «små» justeringer for at samfunnet vårt skal
bli enda bedre.

Men ser man på deres små justeringer, vil de i sum bety dramatiske endringer for
folk flest! Høyresida vil ha omfattende overføring av fellesskapets eiendom til
90 internasjonal storkapital. De små justeringene de vil foreta i sykelønnsordningen
vil ramme langtidssyke. Endringene de vil foreta i skattesystemet vil føre til at de
superrike slipper beskatning. De vil åpne for at skolene overtas av
multinasjonale selskaper og at helse skal bli en vare på linje med vaskemidler.
Dette er ikke små justeringer -- dette er en drastisk kursomlegging, som vil bety
95 dramatiske endringer av det norske samfunnet.

Fortsatt sitter noen få på uforholdsmessig mye rikdom og makt. Det er fortsatt
behov for økonomisk utjamning. Fattigdom er ingen naturtilstand, den kan og
skal utryddes gjennom omfordeling.

100

Høyresidas forslag til å redusere skattene for de aller rikeste og om å privatisere
skole og helse, betyr at de vil øke forskjellene mellom de aller rikeste og resten av
oss, og øke andelen som sliter med å få endene til å møtes.

105 Store private formuer er kilde til samfunns makt, som blir brukt med vekslende
klokskap. Og de er kilde til overforbruk og sløsing. Vi trenger politisk styring og
økt deltakelse for å sikre at viktige økonomiske beslutninger fattes med

samfunnets felles beste for øye.

110

Fagbevegelsen står fremst i kampen for demokrati. Vi krever at arbeidsfolk får mer makt over egen hverdag og eget arbeid. Mange arbeidsgivere opptrer ansvarlig og med respekt for arbeidstakernes fellesskap -- fagbevegelsen. Men dessverre ser vi også en trend i retning av mer aggressive arbeidsgivere --

115 arbeidsgivere som er opptatt av kontroll, overvåking og effektivitetsjag.

Vi vil ha et arbeidsliv hvor enkeltindividet, arbeidstakeren, blir sett og respektert. Vi vil ha et arbeidsliv hvor arbeidsfellesskapet, fagbevegelsen sitter ved bordet når viktige beslutninger tas. Det gir bedre arbeidshelse, bedre

120 beslutninger og bedre bedrifter. Derfor trenger vi en regjering som vil samarbeide med fagbevegelsen -- som ser sammenhengen mellom godt arbeidsliv, helse, og lønnsomme bedrifter. Derfor ønsker fagbevegelsen fortsatt rødgrønn regjering.

125 Vi krever at finanskapitalens samfunnsskadelige monopolspill tøyles. Arbeidsplasser og utvikling av lokalsamfunn er viktigere enn frihet for spekulanter. Dette står i motstrid til høyrepolitikken -- vi trenger en regjering som vil styrke fellesskapet og som vil styrke arbeidstakernes rettigheter! Vi trenger en regjering som vil styrke reguleringen av finanskapitalen og øke

130 beskatningen av de aller rikeste.

Fagbevegelsen viste samfunnsansvar ved årets mellomoppgjør, tross NHOs aggressive opptreden. Utviklingen av lederlønninger viser ikke samme samfunnsansvar. Dette gjelder ledere i statlig eide selskaper, men i enda større

135 grad ledere i private selskaper. Vi krever samme samfunnsansvar fra ledere og styremedlemmer som det vi viser. Vi støtter næringsministerens forsøk på å holde nede lønna for ledere i statlige bedrifter -- styrer som ikke følger regjeringas politikk, må fjernes. Høyresidas angrep på næringsministeren er uttrykk for at de vil la overbetalte styregrossister overta styringen over

140 fellesskapets eiendom. Lederne i så vel offentlige som private selskaper må følge lønnsutviklingen til vanlige arbeidsfolk. Først når dette er innfridd er det legitimt at de samme lederne taler om moderasjon for oss andre!

Fellesskapet eier store verdier i det norske samfunnet. Offentlig eierskap har

145 vært viktig for samfunnsutviklinga. Vannkrafta er viktig for folks velferd og for industriutviklinga i landet. Offentlig eierskap sikret rask og god utbygging,

rimelige priser og sikker strømforsyning. Offentlig eierskap garanterer for reinvesteringer, rimelige priser og at overskuddet pløyes tilbake til fellesskapet. Dette eierskapet må føres videre. Privatisering betyr ikke bedre produkter eller mer fornøyde kunder. Privatisering betyr omskaping av fellesskapets verdier til private formuer. En seier for høyresida er en seier for de som vil sko seg på privatisering av offentlig eierskap. Vi krever styrking av offentlig eierskap og en mer aktiv styring av offentlige virksomheter.

Den offentlige fellesskolen er viktig for at alle barn skal få god og trygg skolehverdag. Skole skal være gratis, og barn skal slippe karakterjag og utsiling. Høyresidas forslag til privatisering av utdanningen vil sluse ressurser over til private eliteskoler og utarme fellesskolen. Vi trenger flere lærere og større ressurser til den offentlige fellesskolen. Vi trenger mer og bedre yrkesutdanning og styrking av høyere utdanningen.

Økte investeringer i infrastruktur er viktig for å ta landet videre. Det krever flere kvalifiserte fagarbeidere og ingeniører. Utbyggingen av strømmettet krever alene flere tusen nye elektrofagfolk. EL & IT Forbundet skal bidra til å framskaffe disse, i samarbeid med videregående skoler og bedrifter i bransjen. Men vi krever også at disse fagarbeiderne skal få faste jobber og ikke kastes ut i entreprenørselskaper uten tilknytning til bransjen. Regjeringa har innført krav om ansettelser i nettselskapene -- for å ivareta forsyningssikkerhet og beredskap.

I dag er det slik at vi har rett til etter- og videreutdanning. Men denne retten blir lite reell når det ikke er mulig å finansiere livsopphold. Etter- og videreutdanning av dagens arbeidstakere er avgjørende for å ta i bruk ny teknologi og for at arbeidstakere kan stå i arbeidslivet med skiftende konjunkturer og teknologier. Til tross for dette nekter arbeidsgiversiden å delta i felles finansiering av evu. Vi krever at regjeringa og arbeidsgiverne blir med på felles løft for å sikre arbeidstakere livsopphold under etter- og videreutdanning.

I EU og EØS har faglige rettigheter og arbeidsfolks vilkår gått i feil retning. Fri flyt av billig arbeidskraft skaper sosial dumping. Da Norge sluttet seg til EØS, var en av forutsetningene at norsk lovverk som omhandler arbeidslivet, med tilhørende forskrifter og tariffavtaler, ikke ville bli svekket eller overstyrt fra Brussel. Den samme forståelsen har våre fagforeningskamerater i Europa hatt.

Utvidelsen av EU og den økonomiske krisen har ført til at EUs arbeidsmarkedspolitik har dreid mot høyre. Angrep på faglige rettigheter og svekkelse av de europeiske velferdsstatene har erstattet forsøkene på å skape det sosiale Europa. Det har blitt vedtatt direktiv med formål å fremme økt midlertidighet, og EU-domstolen har avsagt flere dommer som har innskrenket arbeidstakerorganisasjonenes handlingsrom for å forsvare tariffavtaler og bekjempe sosial dumping. EØS-avtalen forplikter Norge til å implementere direktivene, om ikke regjeringen benytter seg av anledningen vi har til å reservere oss. Ulike regjeringer har dessverre valgt å la være å bruke denne retten.

Vi krever at regjeringen gir forsikringer om at direktiv som begrenser mulighetene for nasjonal lovgivning på arbeidslivsfeltet ikke implementeres.

Dersom dette ikke er mulig, krever vi at regjeringen åpner forhandlinger med EU med sikte på å endre EØS-avtalen slik at arbeidslivsfeltet ikke lengre omfattes av avtalen.

Takket være solid økonomi og god politisk styring har Norge til nå klart å styre utenom de økonomiske og politiske følgene av den internasjonale krisa -- uten store ofre fra arbeiderklassen. Men også vi opplever økende press på arbeidstakerrettigheter og velferdsytelser. Mange arbeidsgivere ser den europeiske krisen som en gylden anledning til å rulle tilbake fagbevegelsens innflytelse i Norge. Det har også de tre høyrepartiene, Fremskrittspartiet, Venstre og Høyre demonstrert ved flere anledninger.

Lav ledighet, økende reallønninger og styrket velferdsstat kan fort bli historie. For oss er det viktig å ha en regjering som vil føre videre velferdsstaten og regulere arbeidslivet. Vi trenger mer demokrati, bedre beskyttelse av arbeidstakernes helse og vern mot diskriminering og overvåking.

Stadig flere arbeidstakere opplever overvåking på arbeidsplassen. Arbeidsgivere mener de er i sin fulle rett til å overvåke sine ansatte fordi det ikke er forbudt. Men de er langt mindre klare på hva de ønsker å oppnå ved å kontrollere og overvåke ansatte. Det finnes situasjoner hvor overvåking kan forsvares -- men i de fleste tilfeller blir arbeidsgivers kontrolliver oppfattet som krenkende og uønsket. Overvåking betyr også at arbeidsgiver får økt makt over den enkelte ansatte.

Arbeidsgivernes iver etter å overvåke ansatte føyer seg inn i et mønster, hvor arbeidsgiverne søker å øke makta over ansatte, slik de gjør det med å outsource egne ansatte, ved midlertidige ansettelse og ved å angripe tiltak mot sosial dumping.

230

Demokrati i arbeidslivet er mer enn et honnørord -- demokrati er viktig for bedre styring av bedriftene, for bedre arbeidshelse, for økt produktivitet og for et godt samfunn. Norske bedrifter trenger mer demokrati -- ikke mer autoritære bedriftsledere.

235

Den norske modellen -- hvor regjeringen og partene i arbeidslivet samarbeider til beste for alle parter -- står bare støtt om partene lokalt er noenlunde jevnbyrdige!

240

Arbeidslivsmeldingen som regjeringen har sendt over til Stortinget, inneholder mye positivt -- men berører knapt demokratispørsmålet. Stortingsflertallet må rette opp denne svakheten. Vi trenger flere verneombud, flere styrerepresentanter og bedre vern av tillitsvalgte -- vi trenger virkningsfulle verktøy for å stanse de som er uansvarlige arbeidsgivere.

245

Vi er kritiske til regjeringen når det gjelder enkelte arbeidslivsspørsmål. Men når opposisjonspartiene nå forsøker å framstille seg som arbeidstakernes allierte, er det viktig å huske at var det de som sto bak rasing av arbeidsmiljøloven i 2005.-- Og ingen av dem har så langt tatt noe oppgjør med loven de fikk vedtatt før valget i 2005. Vi husker også at det var den rødgrønne regjeringen som rettet opp AML da den kom til makten etter valget i 2005.

250

Vi var uenige med regjeringen m.h.t implementeringen av vikarbyrådirektivet -- men vi er tilfreds med at når det først er vedtatt, så er det uten overgangsregler slik arbeidsgiverne har bedt om. Så langt har bestemmelsene om likebehandlingsprinsippet vært bra.

255

En blå/blå regjeringen er også på dette punktet en større trussel enn EØS-avtalen!

260

Vannkrafta sikrer staten og kommunene store inntekter. Offentlig eierskap i kraftforsyningen har vært -- og er -- en av EL & IT Forbundets viktigste kampsaker. I samarbeid med LO og dagens regjering klarte vi å hindre at norske

265 offentlig eide kraftselskaper gikk på billigsalg til utenlandske eiere, slik ESA, Høyre, FrP og store, tunge internasjonal kraftselskaper ønsker.

Offentlig eierskap er viktig også innen infrastruktur og i petroleumssektoren. Forbundet var mot privatisering av Statoil og Telenor. Staten har fortsatt
270 aksjemajoritet i begge selskapene, og det er viktig å opprettholde og helst øke statens eierandeler. Offentlig eierskap er viktig, men nesten like viktig er det at staten opptrer som en aktiv og profesjonell eier som bruker eierskapet til å styre til beste for både ansatte, eiere og selskapene.

275 Vi frykter konsekvensene hvis valget i september resulterer til at vi får en borgelig regjering dominert av partier som ønsker å redusere statens eierskap. Erfaringene viser at privatisering ikke fører til økt konkurranse eller mer fornøyde kunder. Vinnerne blir de nye eierne og administrasjonen i selskapene. Arbeidstakerne og samfunnet blir de store taperne.

280

Vi krever at dagens offentlige eierskap styrkes: nei til privatisering -- ja til styring!

Norsk fagbevegelse har mye å være stolt over. Norske arbeidstakere er
285 produktive og omstillingsvillige. Vi har gitt avgjørende bidrag til utviklingen av dagens velferdsstat og landets enestående økonomiske utvikling. Norske arbeidstakere er ikke snyltere på velferdsstaten -- vi er bærere av den.

Vi vil -- som vi gjorde i 2005 og 2009 -- bidra til at vi også etter valget i
290 september regjeres av partier som ønsker å omforme samfunnet i samme retning som oss!

1. mai er arbeiderklassens internasjonale solidaritetsdag. I Norge lever vi i et fredelig hjørne av verden -- det er ikke slik overalt. Konflikten i Syria pågår for
295 fullt, det samme gjelder i Irak, Afghanistan og i mange andre land. I dagens 1. mai-demonstrasjon bærer dere paroler for en rettferdig løsning for det palestinske folk. Dette er paroler jeg støtter helhjertet.

På Gazastripen og i Libanon bor mange av de flyktningene som har det aller
300 vanskeligst. Det er snakk om over 4 millioner palestinske flyktninger i Midtøsten. Mange palestinske flyktninger føler seg tilsidesatt i de storpolitiske prosessene. Verdenssamfunnet har vist liten vilje til å sette deres rett til å vende

305 tilbake til sitt hjemland på dagsorden når man har forsøkt å løse konflikten om
Palestina. I dag synes flyktingenes drøm om dette fjern. Det er derfor behov
for et økt fokus både på de palestinske flyktingenes rettigheter, deres daglige
utfordringer, og økt støtte til deres mobilisering for sin sak.

310 Det blir ingen fred uten at Israel respekterer FN-resolusjonene om at de må
trekke seg tilbake til grensene fra 1967. Israel har etablert en apartheid-stat slik vi
så i det tidligere Sør Afrika. De har bygget en mur tvers gjennom palestinsk
område som adskiller familier og gjør det svært vanskelig for en palestiner å
bevege seg i sitt eget land -- ja, selv om han er israelsk statsborger, møter han
mange restriksjoner som hans jødiske medborgere ikke er utsatt for.

315

- Skammens mur må rives

- De ulovlige bosetningene må opphøre og tilbakestilles

320 - Trakasseringen av palestinerne må opphøre

- Israel må trekke seg tilbake til grensene fra 1967

325 Både det israelske og det palestinske folk har rett til å leve fredelig innenfor hver
sin stat, men Israel har et overordnet ansvar for at dette blir mulig!

Gode venner, 1. mai er like aktuell i dag som dagen var i 1890.

Takk for oppmerksomheten.

330

Kilde

www.elogit.no

Emner

1. mai-tale, Arbeidsliv

335

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/demokrati-i-arbeidslivet>

340